

ISPITIVANJE ODNOSA POTROŠAČA PREMA JUNEĆEM MESU KAO PREHRAMBENOM PROIZVODU¹

Zlatica Pavlovski, S. Aleksić, R. Cmiljanić, Zdenka Škrbić, M. Lukić²

Sadržaj: U cilju ispitivanja navika potrošača pri kupovini junećeg mesa i mišljenja potrošača koji su faktori od uticaja na kvalitet mesa, odabrano je 504 potrošača različitog pola, godina rođenja, imovnog stanja i zanimanja. Potrošačima je podeljena anketa koja je sadržala pitanja o navikama pri kupovini mesa i faktorima koji utiču na prihvatljivost mesa kao prehrambenog proizvoda. Odgovori anketiranih potrošača obrađeni su po polu, zanimanju, godini rođenja i prihodu po članu domaćinstva. Većina anketiranih potrošača odgovorila je da više jedu meso u hladnom periodu godine, od iznutrica najviše jedu jetru. Većina misli da konzumiranje mesa utiče na oboljenja srca, da je meso izvor »štetnog« holesterola i da se bolesti životinja konzumiranjem mesa prenose na ljude.

Ključne reči: juneće meso, potrošač, anketa

Uvod

U uslovima višeg nivoa tehnološkog razvoja i višeg nivoa životnog standarda, kvalitet se javlja kao jedna od najznačajnijih osobina proizvoda koja određuje njegovu upotrebnost vrednost i kao jedan od najznačajnijih faktora od uticaja na odluku potrošača o kupovini proizvoda. Pomenutu odluku potrošači donose ne samo na osnovu kvaliteta proizvoda, već i na osnovu posmatranja i ocenjivanja tog kvaliteta u odnosu na ostala obeležja. Kada je u pitanju meso kao proizvod, to su, pre svega sistemi proizvodnje, bezbednost i neškodljivost proizvoda, bez rezidua i lekova, bolesti i dobrobit životinja i sl. (*Pavlovski i sar., 2001*).

Bolje poznavanje faktora od uticaja na ponašanje potrošača omogućava preduzeću da realno predvidi njihovo buduće ponašanje i u skladu sa tim odredi marketing strategiju (*Maričić, 1999, Pavlovski i sar., 2002, Lyons, 1998*). I pored toga što je proizvodnja poljoprivrednih proizvoda po principima organske poljoprivrede relativno nov način proizvodnje u našoj zemlji, postoje rezultati ispitivanja mišljenja i zahteva potrošača prema napred pomenutim proizvodima (*Sudarević, 2002, Slavić, 2002, .*). Marketingu junećeg mesa i odnosa potrošača prema junećem mesu kod nas se uopšte nije poklanjala pažnja, praktično takvih ispitivanja uopšte nije bilo.

U ovom radu prikazani su rezultati istraživanja koji su nastavak istraživanja *Pavlovski i sar., 2003*, i imaju za cilj izradu marketing strategije za povećanje potrošnje junećeg mesa.

¹ Izvorni naučni rad – Original scientific paper; Istraživanja su finansirana od strane Ministarstva za nauku, tehnologije i razvoj Republike Srbije, projekat BTN. 5.3.0.7161.B

² Dr Zlatica Pavlovski, naučni savetnik, dr Stevica Aleksić, naučni savetnik, dr Ratimir Cmiljanić, naučni savetnik, mr Zdenka Škrbić, istraživač, mr Miloš Lukić, istraživač saradnik, Institut za stočarstvo, Beograd – Zemun

Materijal i metod rada

Slučajnim izborom odabrano je 504 potrošača različitog pola, zanimanja, godina rođenja i imovnog stanja, koji su odgovarali na pitanja iz ankete. Anketa je sadržavala pitanja o navikama potrošača pri kupovini mesa i o faktorima od uticaja na kvalitet mesa. Odgovori anketiranih potrošača obrađeni su po polu, zanimanju, godini rođenja i prihodu po članu domaćinstva.

Rezultati i diskusija

Većina anketiranih potrošača u Beogradu više jede meso u hladnom periodu godine (oktobar – mart) i to 70,2% muškaraca i 77,4% žena. Zanimljivo je da 91,7% ženskih studenata više jede meso u toplom periodu godine (april – septembar). Godina rođenja je uticala na period u kojem je bila veća potrošnja mesa, tako što je samo 59,6% muškaraca i 56,1% žena rođenih 1971. god. i mlađi jelo više mesa u hladnom periodu godine.

Iznutrice, kao prateći jestivi proizvod u svojoj ishrani koristi 56,6% anketiranih muških i 59,6% ženskih potrošača. Od iznutrica anketirani potrošači koriste samo jetru. Potrošači rođeni 1971. i mlađi, oba pola ne koriste iznutrice u svojoj ishrani (64,3% muški i 52,6% ženski). Muški studenti (61,5%), takođe koriste iznutrice u svojoj ishrani, a zanimljivo je da većina potrošača sa malim prihodom po članu domaćinstva (do 2000 din.) ne koriste iznutrice u svojoj ishrani i to 68,0% muškaraca i 55,5% žena.

U tabeli 1. prikazanu su odgovori na pitanje "Da li verujete da konzumiranje mesa utiče na oboljenja srca?". Većina anketiranih muškaraca (73,5%) i žena (59,5%) su potvrdno odgovorili, 51,1% muškaraca i 60,0% žena godine rođenja 1930. i stariji smatra da konzumiranje mesa utiče na oboljenja srca kao i 57,8% muških penzionera.

Tabela 1. Odgovori na pitanje: Da li verujete da konzumiranje mesa utiče na oboljenja srca ?
Table 1. Answers to question: Do you think that meat consumption induces heart diseases ?

	Muškarci / Male			Žene / Female		
	A*	B*	Ukupno / Total	A*	B*	Ukupno / Total
Ukupno anketiranih / Total number of participants in the poll						
Broj / Number	74	205	279	91	134	225
%	26,5	73,5	100,0	40,5	59,5	100,0
Godina rođenja / Birth year						
1930. i stariji / and older	51,1	48,9	100,0	60,0	40,0	100,0
1931 – 1950.	32,7	67,3	100,0	41,3	58,7	100,0
1951 – 1970.	26,4	73,6	100,0	42,1	57,9	100,0
1971. i mlađi	12,8	87,2	100,0	22,2	77,8	100,0
Zanimanje / Profession						
Zanatlija / Craftsman	20,8	79,2	100,0	-	-	-
SSS / Highschool ed.	28,6	71,4	100,0	40,2	59,8	100,0
VSS / Graduate	19,6	80,4	100,0	36,5	63,5	100,0
Student / Student	6,4	93,6	100,0	40,0	60,0	100,0
Penzioner / Retired	57,8	42,2	100,0	47,1	52,9	100,0
Prihod (din. po članu) / Income (din. per family member)						
do 2000	8,2	91,8	100,0	33,3	66,7	100,0
2000-4000	31,2	68,8	100,0	44,0	56,0	100,0
4000-6000	33,6	66,4	100,0	42,2	57,8	100,0
> 6000	30,8	69,2	100,0	37,6	62,4	100,0

* A – da/yes

B – ne/no

Odgovori na pitanje "Da li je meso izvor "štetnog" holesterola? " prikazani su u tabeli 2.

Tabela 2. Odgovori na pitanje: Da li je meso izvor "štetnog" holesterola ?
Table 2. Answers to question: Is meat source of "harmful" cholesterol?

	Muškarci / Male			Žene / Female		
	A*	B*	Ukupno / Total	A*	B*	Ukupno / Total
Ukupno anketiranih / Total number of participants in the poll						
Broj / Number	165	114	279	130	95	225
%	59,4	40,6	100,0	57,9	42,1	100,0
Godina rođenja / Birth year						
1930. i stariji / and older	63,8	36,2	100,0	13,3	86,7	100,0
1931 – 1950.	48,1	51,9	100,0	55,5	45,5	100,0
1951 – 1970.	57,5	42,5	100,0	59,3	40,7	100,0
1971. i mlađi	80,9	19,1	100,0	60,5	39,5	100,0
Zanimanje / Profession						
Zanatlija / Craftsman	71,1	29,9	100,0	-	-	-
SSS / Highschool ed.	43,3	56,7	100,0	60,2	39,8	100,0
VSS / Graduate	44,8	55,2	100,0	55,4	44,6	100,0
Student / Student	87,5	12,5	100,0	81,8	18,2	100,0
Penzioner / Retired	52,8	47,2	100,0	62,8	37,2	100,0
Prihod (din. po članu) / Income (din. per family memeber)						
do 2000	60,0	40,0	100,0	66,7	33,3	100,0
2000-4000	57,3	42,7	100,0	63,2	36,8	100,0
4000-6000	57,5	42,5	100,0	62,0	38,0	100,0
> 6000	49,3	50,7	100,0	54,5	45,5	100,0

* A – da/yes

B – ne/no

Da je meso izvor "štetnog" holesterola smatra 59,4% muških i 57,9% ženskih potrošača. Mlađi muški potrošači, godine rođenja 1971. i mlađi, značajno iznad proseka smatraju da je meso izvor štetnog holesterola (80,9%), kao i studenti muškog pola (87,5%). Ženski potrošači godine rođenja 1930. i stariji smatra da meso nije izvor "štetnog" holesterola.

U tabeli 3 prikazani su odgovori na pitanje "Da li se oboljenja životinja prenose potrošnjom mesa sa životinja na ljude?".

Iz tabele 3 se uočava da velika većina muških i ženskih potrošača različitih godina rođenja, zanimanja i prihoda po članu domaćinstva smatra da se bolesti sa životinja konzumiranjem mesa prenose na ljude (75,4%, 85,8%). Izuzetak su muški studenti, koji su odgovorili odrično (66,2%).

Tabela 3. Odgovori na pitanje: Da li se oboljenja životinja potrošnjom mesa prenose na ljude?

Table 3. Answers to question: Are diseases affecting livestock transferred to humans by consumption of meat?

	Muškarci / Male			Žene / Female		
	A*	B*	Ukupno / Total	A*	B*	Ukupno / Total
Ukupno anketiranih / Total number of participants in the poll						
Broj / Number	210	69	279	193	32	225
%	75,4	24,6	100,0	85,8	14,2	100,0
Godina rođenja / Birth year						
1930. i stariji/and older	79,8	20,2	100,0	87,5	12,5	100,0
1931 – 1950.	87,5	12,5	100,0	95,6	4,4	100,0
1951 – 1970.	70,0	30,0	100,0	59,3	40,7	100,0
1971. i mlađi	67,8	32,2	100,0	95,2	4,8	100,0
Zanimanje / Profession						
Zanatlija / Craftsman	84,4	15,6	100,0	-	-	-
SSS / Highschool ed.	53,3	46,7	100,0	62,9	37,1	100,0
VSS / Graduate	78,3	21,7	100,0	92,0	8,0	100,0
Student / Student	33,8	66,2	100,0	73,3	26,7	100,0
Penzioner / Retired	77,8	22,2	100,0	91,4	8,6	100,0
Prihod (din. po članu) / Income (din. per family memeber)						
do 2000	89,6	10,4	100,0	88,8	11,1	100,0
2000-4000	79,1	20,9	100,0	96,0	4,0	100,0
4000-6000	84,0	16,0	100,0	95,7	4,3	100,0
> 6000	85,2	14,8	100,0	91,8	8,2	100,0

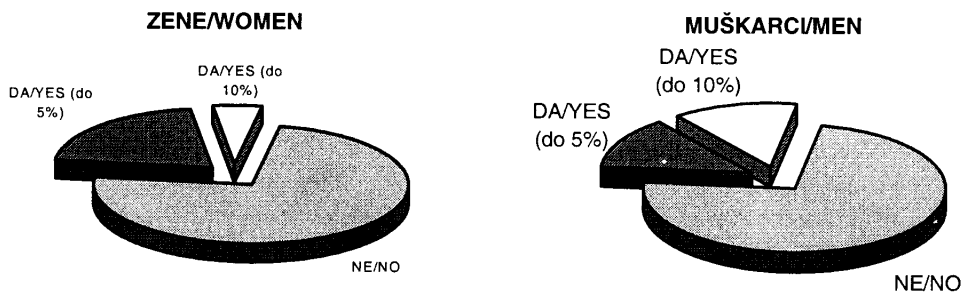
* A – da/yes

B – ne/no

U grafikonu 1. prikazani su odgovori na pitanje “Da li radije koristite meso sa većom količinom masti?”.

Grafikon 1. Odgovori na pitanje: “Da li radije koristite meso sa većom količinom masti?”

Graph 1. Answer to the question: “Do you prefer meat with higher fat content?”

Većina anketiranih muškaraca ne bi koristila meso sa više masnoće, njih 13% bi koristili sa do 5% više masti a 13,3% sa do 10% više masti. Ženski potrošači (74,1%) ne bi koristili meso sa više masti, 21% bi koristili sa do 5% više masti, a samo 4,9% do 10% više masti. Muški studenti, čak 23,1% bi koristili meso sa do 10% više masti, za razliku od ženskih studenata koji uopšte ne bi koristili tu kategoriju mesa.

U tabeli 4. prikazani su odgovori anketiranih potrošača na pitanje "Da li bi češće koristili meso da je pristupačnija cena?".

Tabela 4. Odgovori na pitanje: Da li bi češće koristili meso da je pristupačnije cene?
Table 4. Answers to question: Would you consume meat more often if the price was more accessible?

	Muškarci / Male				Žene / Female			
	A*	B*	C*	Ukupno/ Total	A*	B*	C*	Ukupno/ Total
Ukupno anketiranih/Total number of participants in the poll								
Broj/Number	63	59	157	279	71	46	108	225
%	22,8	21,0	56,2	100,0	31,5	20,3	48,2	100,0
Godina rođenja/Birth year								
1930. i stariji/and older	8,6	27,6	63,8	100,0	3,2	45,2	51,6	100,0
1931 – 1950.	19,2	23,1	57,7	100,0	32,6	26,1	41,3	100,0
1951 – 1970.	27,9	19,8	52,3	100,0	44,9	15,2	39,9	100,0
1971. i mlađi	30,9	11,9	57,2	100,0	35,1	13,5	51,4	100,0
Zanimanje/Profession								
Zanatlija/Craftsman	21,8	18,2	60,0	100,0	-	-	-	-
SSS/Highschool ed.	21,8	21,8	56,4	100,0	36,8	11,5	74,7	100,0
VSS/Graduate	33,3	18,7	48,0	100,0	49,4	16,9	33,7	100,0
Student/Student	50,0	-	50,0	100,0	36,4	28,2	36,4	100,0
Penzioner/Retired	8,9	24,4	66,7	100,0	9,8	43,1	47,1	100,0
Prihod (din. po članu)/Income (din. per family memeber)								
do 2000	-	40,0	60,0	100,0	11,1	22,2	66,7	100,0
2000-4000	28,8	15,1	56,1	100,0	24,0	20,0	56,0	100,0
4000-6000	17,9	22,1	60,0	100,0	37,1	20,0	42,9	100,0
> 6000	31,2	25,8	43,0	100,0	51,2	9,3	39,5	100,0

* A – ne/no

B – da (10% niža cena)/yes (lower price by 10%)

C – da (20% niža cena)/ yes (lower price by 20%)

Većina potrošača oba pola, različitih godina rođenja, zanimanja i prihoda po članu domaćinstva je odgovorilo potvrdno (56,2% muškaraca i 48,2% žena). Muški potrošači sa visokom stručnom spremom u postotku ispod proseka (48%) i sa prihodom po članu domaćinstva preko 6000 din. (43%) koristili bi češće meso ukoliko bi bila pristupačnija cena. Prihod po članu domaćinstva je imao odlučujući uticaj na broj potrošača koji bi više konzumirali meso ukoliko bi bila pristupačnija cena.

Zaključak

Na osnovu rezultata obavljene ankete o navikama potrošača pri kupovini mesa može se zaključiti sledeće:

- 70,2% muškaraca i 77,4% žena više jedu meso u hladnom periodu godine;
- većina anketiranih potrošača koristi iznutrice (jetru) i to 56,6% muških i 59,6% ženskih potrošača. Potrošači godine rođenja 1970. i mlađi kao i oni sa prihodom po članu domaćinstva do 2000 din. ne koriste iznutrice;
- 73,5% muškaraca i 59,5% žena smatra da konzumacija mesa utiče na oboljenja srca;

- da je meso izvor "štetnog" holesterola smatra 59,4% muških i 57,9% ženskih potrošača;
- 75,4% muškaraca i 85,8% žena misli da se bolesti životinja sa konzumiranjem mesa prenose na ljude;
- cena mesa je bila faktor od uticaja na nivo potrošnje mesa;
- većina anketiranih potrošača ne bi radije koristili meso sa većim sadržajem masti.

INVESTIGATION OF THE CONSUMER ATTITUDE TOWARDS BEEF AS FOOD STUFF

Zlatica Pavlovski, S. Aleksić, R. Cmiljanić, Zdenka Škrbić, M. Lukić

Summary

In order to investigate the habits and preferences of consumers of beef as well as their attitude towards the factors affecting the meat quality, 504 consumers of different sex, age, wealth status and profession were selected. Consumers were given a poll questionnaire consisting of questions referring to their habits regarding purchasing of meat and factors affecting the acceptance of meat as food stuff. Answers of participants in the poll were processed according to sex, profession, year of birth and income per household member. Majority of polled consumers answered that they eat more meat during winter season, and mainly liver of all giblets. Majority of participants in the poll is of opinion that meat consumption induces heart diseases, that meat represents source of »harmful« cholesterol and that animal diseases are transferred to humans by meat consumption.

Key words: beef, consumer, poll

Literatura

1. LYONS T.P. (1998): The consumer is king. Where will it all end for the feed industry. Biotechnology in the feed industry. Proc. of Alltech's Annual Symposium 3-31.
2. MARIČIĆ B. (1999): Ponašanje potrošača. Savremena administracija, Beograd.
3. PAVLOVSKI ZLATICA, HOPIĆ S., SUPIĆ B., MILOŠEVIĆ N. (2001): Sistemi držanja brojlera sa aspekta proizvodnje prirodne i zdrave hrane. Savremena poljoprivreda, 3-4, 195-198.
4. PAVLOVSKI ZLATICA, CMILJANIĆ R., LUKIĆ M., ŠKRBIĆ ZDENKA (2002): Odnos potrošača prema živinskim proizvodima. Savremena poljoprivreda, 3-4, 211-215.
5. PAVLOVSKI ZLATICA, ALEKSIĆ S., LUKIĆ M., MIŠČEVIĆ B., ŠKRBIĆ ZDENKA (2003): Rezultati ankete potrošača o potrošnji junećeg mesa i odnosa prema junećem mesu kao prehrambenom proizvodu. Biotehnologija u stočarstvu, 1-2, 39-49.
6. SLAVIĆ AGNEŠ (2002): Potrošači organskih poljoprivrednih proizvoda i njihovi motivi pri kupovini. Organska poljoprivreda, Zakonska regulativa, 65-67.
7. SUDAREVIĆ T. (2002): Stanje i mogućnosti organske poljoprivrede u našim ekološkim uslovima. Organska proizvodnja. Zakonska regulativa, 65-75.